

NEPLATNOST MANŽELSTVÍ

*Rafael Funghini**Bolsano-Brixen*

SOUHRN

1. Podrobnosti k případu. – 2. Právní principy stran poruchy soudnosti a neschopnosti přijmout podstatné manželské povinnosti. – 3. Homosexualita: skutečná patologická anomálie pohlavního pudu znemožňuje vzájemné odevzdání a přijetí. – 4. 5. 6. Rozprava o právní povaze homosexuality ve vztahu k manželskému souhlasu. Předchozí řešení. 7. 8. Novější jurisprudencí předpokládá neschopnost přijmout podstatné manželské povinnosti. – 9. Znalecké posudky. – 10. 11. 12. Žalobkyně vypovídá o určité mužově psychofyzické nezpůsobilosti a o jeho homosexuální aktivitě před svatbou i po ní. – 13. 14. Mužova výpověď stran jeho homosexuální zkušenosti. – 15. 16. 17. Svědkové potvrzují tvrzení žalobkyně. 18. 19. 20. 21. Hodnocení znaleckých posudků: dva lékaři otevřeně hovoří o překážce k naplnění manželských povinností. – 22. Rozhodnutí ve prospěch neplatnosti.

ROZHODNUTÍ ZE DNE 19. PROSINCE 1994

1. – Po dvouletém snoubeneckém vztahu uzavřeli dne 10. září 1983 na území diecéze Bolsano kanonické manželství Roberta, jednadvacetileté děvče, povoláním prodavačka, a Petr, pětadvacetiletý mladík, zaměstnanec obecního úřadu.

Po svatbě se novomanželé vydali na svatební cestu, během níž se muž náhle přiznal, že měl homosexuální zkušenosti.

Žena, která v době snoubeneckého vztahu nepostřehla nic z takových mužových sklonů, byla velice překvapena, a ačkoli to nesla velice těžce a bolestně, muži, jehož znala intimně, odpustila a tyto nemravnosti, o nichž se od něj dozvěděla, pokládala za hříchy mládí.

Jakmile se vrátili ze svatební cesty, začali žít manželským životem. Roku 1986 však vyvstala mezi manželi vážná krize způsobená častou mužovou nepřítomností v manželském domě, kterou muž - podle vyjádření ženy - omlouval večerní školou, kterou navštěvoval s cílem dosáhnout maturity.

Situace se zhoršila, když se v létě následujícího roku muž v podezření z manželské nevěry svěřil, že v listopadu předchozího roku měl nový homosexuální styk se svým švagrem, manželem své sestry.

Soužití v bezdětném manželství bylo prakticky přerušeno v září téhož roku (tj. 1987) a civilní soud v Bolsanu potvrdil zákonné odloučení ke dni 19. ledna 1988.

Ve snaze znovu nabýt svobody podala Roberta 30. října 1989 příslušnému Oblastnímu soudu v Triventu¹ žalobu na neplatnost manželství s Petrem pro »incapacità da parte di Pietro di assumere obblighi coniugali e per errore sulla qualità essenziale della persona«.

Po prozkoumání případů a znaleckých posudků vydal Oblastní soud v Triventu² dne 29. května 1991 rozhodnutí v neprospěch žalobkyně v obou předmětech žaloby.

Žalobkyně se odvolala k Lombardskému tribunálu, který znovu vyslechl obě strany sporu a vyžádal si výpovědi nových svědků a nové znalecké posudky a dne 24. června 1993 vydal rozhodnutí potvrzující rozsudek první instance v prvním bodu žaloby (tj. ve věci omylu), avšak rušící rozsudek první instance v druhém bodu žaloby (tj. ve věci neschopnosti muže přijmout podstatné manželské povinnosti.)

Na základě zákonného odvolání byl případ předložen tomuto Apoštolskému tribunálu; nám nyní přísluší bez dalšího doplňujícího šetření a přidávání důkazních materiálů odpovědět na řádně položenou otázku sporu: *Zda se v daném případě jedná o neplatnost manželství z důvodu neschopnosti přijmout podstatné povinnosti manželství ze strany žalovaného muže (podle kánonu 1095, č. 3).*

2. – **Po právní stránce.** – Manželství vzniká svobodným a vědomým souhlasem těch, kdo je uzavírají, jsou-li právně způsobilí, kterýžto souhlas nemůže být nahrazen žádnou lidskou mocí.

K platnému uzavření manželství se podle kánonu 1095 vyžaduje nejen to, aby ten, kdo manželství uzavírá, měl užívání rozumu (č. 1), tj. aby byl s to poznat podstatu manželství a povinnosti, které z něj vyplývají, nýbrž i to, aby byl vybaven takovou soudností či zralostí (kánon 1095, č. 2), aby je dokázal zvážit a ocenit a aby byl ve vnitřní svobodě veden k tomu, aby docenil a vyhodnotil vhodnost konkrétního manželství s konkrétní osobou, které má v současnosti nebo v budoucnosti uzavřít,

a konečně zda je schopen přijmout a naplnit podstatné povinnosti manželství (kánon 1095, č. 3). »Není ovšem dostačující schopnost spekulativní a abstraktní. Je nezbytně nutná [schopnost] praktická, totiž ve vztahu ke konkrétnímu manželství s určitou osobou v dané situaci s vědomím nastávajících povinností vůči partnerovi a budoucím dětem.« (rozhodnutí tribunálu níže uvedeného soudce-zpravodaje ze dne 23. června 1993, R. R. Dec., svazek LXXXV, str. 470, č. 2)

Co se týče třetího předpokladu, za neschopného pro manželství má být prohlášen ten, kdo se pro závažnou psychickou poruchu nemůže zavázat nebo dostat závazkům.

Přesto však nikoli pouhá obtíž, byť vážná, dostat předmětným slibům, nýbrž toliko skutečná neschopnost, která se rovná nemožnosti (přinejmenším morální), působí neplatnost podle zásady »nikdo není vázán k tomu, čeho není schopen«.

Je dosti obtížné všechny podstatné manželské povinnosti jednotlivě definovat a popsat, bezpochyby však je mezi ně třeba řadit ty povinnosti, které vyplývají z podstatných vlastností samotného manželství ve smyslu kánonu 1056, tj. z jednoty a nerozlučitelnosti, a z vlastních niterných účelů manželství podle kánonu 1055, § 1. Nadto je třeba přihlédnout k definici manželského slibu, jak ji předkládá kánon 1057, § 2, podle níž se ti, kdo uzavírají manželství, neodvolatelnou vzájemnou smlouvou sobě navzájem odevzdávají a přijímají se k ustavení celoživotního společenství, které je »svou přirozenou povahou zaměřeno k dobru manželů a ke zrození a výchově potomků« (kánon 1055, § 1).

3. – Pro žádoucí vzájemné odevzdání a přijetí je ovšem překážkou homosexualita jedné či druhé strany, tudíž ti, kdo se s ní potýkají,

»trpí zvráceností, či spíše převráceností v oblasti erotické žádosti« (coram Pompedda, rozhodnutí ze dne 6. října 1969, R. R. Dec., svazek XLI, str. 916, č. 2) a »sami o sobě a primárně jsou puzeni k vlastnímu pohlaví, akcidentálně pak k opačnému, a takto jim instinkt brání v přijetí heterosexuálního životního společenství, ačkoli by je chtěli [uzavřít]« (coram Anné, rozhodnutí ze dne 6. února 1973, R. R. Dec., svazek LXV, str. 64, č. 2).

»Homosexuál je osoba, která je nejen přitahována k [lidem] téhož pohlaví; je [také] sexuálně netečná vůči osobám opačného pohlaví a v některých případech by vůči nim mohla dokonce zakoušet pocit odporu.« (E. F. Healy, *Medicina e morale*, 1959, str. 363) »V typičtější podobě je psychosexualita zcela „převrácena“, totiž v protikladu k fyzickému pohlaví ve smyslu obratu „ženská duše uvězněná v mužském těle.“« (Bini-Bazzi, *Trattato di psichiatria, II – Psichiatria clinica*, str. 293)³

V daném případě je tedy třeba hovořit spíše než o vyloučení předmětu souhlasu, jak to původně učinila jurisprudence N. F., o poruše předmětu, jelikož homosexuál, který chce uzavřít manželství, je neschopný vzájemného odevzdání a přijetí a nemůže předat vlastní a výhradní právo, jak to vyžaduje právo přirozené, ani přijmout a naplnit povinnosti vyplývající z podstatných vlastností a účelů manželství.

Homosexuální sklony, které jsou zakořeněny v anomální struktuře osobnosti, jsou v protikladu vůči samotné podstatě a vlastnostem manželství: zabraňují totiž postiženým v tom, aby užívali manželské lásky, zaměřené na potomstvo, k čemuž na lidské rovně manželství slouží, aby zachovávali věrnost v trvalém a výjimečném svazku a aby ustavili celoživotní společenství ke vzájemnému dobru a prospěchu.

To říkáme o skutečných homosexuálech, totiž o těch, kteří se nacházejí v patologickém stavu pohlavního pudu, přičemž je třeba vyloučit mínění, že zvrácenost či převrácenost pudu nepůsobí a neodhaluje psychickou anomálii, nýbrž je plodem hojnosti a přesycenosti pohlavního života a správné a legitimní sexuality: »V tomto případě je nepodložené – upozorňuje Bleuler – pojetí, podle něhož by homosexuální „návyky“ nastávaly a byly osvojovány pro přesycenost v normálním sexuálním životě.«⁴ (E. Bleuler, *Trattato di psichiatria*, 1967, str. 627)

Ovšem ne všechny, kdo se oddávají homosexuálním stykům, je proto třeba nazvat skutečnými homosexuály. Někteří totiž mají homosexuální styk jen přechodně a příležitostně, jako ti, kdo jsou nuceni žít na určitý čas s lidmi téhož pohlaví (jako např. námořníci, vězni, vojáci, mladiství chovanci internátů atd.) a během této doby jich využívají jako náhražky jedinců opačného pohlaví; když se však životní okolnosti urovnají nebo vrátí k normálu, pokládají to za zcela nepřijatelné a varují se toho: »Někteří lidé obklopení na dlouhé období – pokračuje slavný Healy – pouze osobami stejného pohlaví, jako je jejich vlastní, si poslouží jednou z nich jako náhradou za osobu pohlaví opačného. Jakmile se jedinci této kategorie dostanou do normální situace, kdy se mohou volně sdružovat s osobami opačného pohlaví, jejich abnormalita zmizí.«⁵ (Healy, op. cit., str. 364)

Se skutečným homosexuálem také nelze zaměňovat toho, kdo je určitými hnutími myslí puzen jak k vlastnímu, tak k opačnému pohlaví. Vyskytují se i případy bisexuálů, jejichž »jednání je charakterizováno možností dosáhnout pohlavního vzrušení včetně orgasmu s partnerem téhož pohlaví nebo heterose-

xuálním«⁶ (Bini-Bazzi, op. cit., str. 289).

U těchto subjektů psychiatrovi neunikne, jaké jsou převládající tendence a zda jednotlivé události, byť k nim docházelo opakovaně, je třeba přičítat anomální psychické struktuře, nebo příležitostné okolnosti zcela přechodné či dočasné: »Odhlédne-li se od některých výjimek (srv. Leonard, 1964), lze pozorovat dominanci zaměření psychosexuality, které je valnou měrou homosexuální, nebo heterosexuální, tj. nezávisle na frekvenci pohlavních styků s partnerem téhož nebo opačného pohlaví... Z hlediska zaměření psychosexuality lze rozlišit subjekty s převládajícím homosexuálním a s převládajícím heterosexuálním chováním.«⁷ (Bini-Bazzi, op. cit., ibid.)

U těch, kterým podle psychiatrických norem přísluší označení skutečných homosexuálů, je třeba hovořit o závažné špatnosti, nebo spíše o klinickém poškození, a to v závažném vztahu k pacientově psychické struktuře: »Pro mnoho z nich (autentických homosexuálů) je nutné připustit konstitutivní příčiny.« (Bleuler, op. cit., str. 628)

4. – Je dobře známo, že cesta jurisprudence našeho soudu vůči homosexualitě coby prvku a motivu neplatnosti manželství nebyla jednoznačná a přímočará.

Příčinu nebo původ tohoto nejistého či nejednoznačného hodnocení je třeba hledat v tom, že otcové posuzovali homosexualitu spíše jako vadu morální – a tedy na poli morální teologie – než jako vadu klinickou, přičemž zapomínali, že rodilí homosexuálové přirozeně jednají proti přirozenosti (srv. sv. Tomáš [Akvinský], *Summa Theologica*, I-II, kv. 31, čl. 7; II-II, kv. 154, čl. 11.12). Starší rozhodnutí přisuzovala homosexualitu oblasti simulace, konkrétně proti dobru věrnosti ne-

bo proti dobru potomstva, a neprohlašovala je za důvod konstatování neplatnosti manželství, jak poznamenává J. Em. Staffa: »Zcela pevný úmysl, s nímž někdo říká „chci uzavřít manželství, avšak vyhrazuji si povolení hřešit sodomii s jiným nebo s jinou“ (nebo „beru si tě, jen když mi bude dovoleno hřešit sodomii s jiným nebo s jinou“), podle rozhodnutí Svaté římské rotý ze dne 12. srpna 1929 a 29. května 1935 (Dec. SRR, svazek XXI, str. 355, č. 3 *coram Parillo*; svazek XXVII, str. 358, č. 3 *coram Massimi*) neruší manželství... Jelikož sodomie není úkon sám o sobě vhodný ke zplození potomka, ten, kdo si při vstupu do manželství vyhrazuje dovolení hřešit sodomii s jiným nebo jinou, přísně vzato tím manželský souhlas nenarušuje: předmět tohoto dovolení (a to i v podmínce nebo uveden ve smlouvě) je podstatně odlišný od předmětu manželského souhlasu a nemůže jej ovlivňovat.« (D. Staffa, O podmínce proti podstatě manželství, II. vydání, str. 21, poznámka 32)

Tuto jurisprudenci následuje rozhodnutí *coram Mattioli* ze dne 11. prosince 1958: »Co je třeba zastávat stran práva jednoho z manželů na trvalé odloučení pro sodomii⁸ druhého (která je co do výsledku srovnatelná s cizoložstvím), zůstává nejisté; za bezpečné lze pokládat to rozhodnutí, podle něhož pro sodomii nebo bestialitu⁹ se tělo člověka, který se takto prohřešil, natolik odděluje, že je třeba pokládat manželskou věrnost z jeho strany za zcela odepíranou.« (*coram Mattioli*, rozhodnutí ze dne 11. prosince 1958, R. R. Dec., svazek L, str. 673, č. 2; srv. též *coram Doheny*, rozhodnutí ze dne 14. prosince 1953, R. R. Dec., svazek XLV, str. 766, č. 2; *coram Anné*, rozhodnutí ze dne 16. července 1963, R. R. Dec., svazek LV, str. 624, č. 12) (co do vyloučení potomstva).

5. – Jiní tuto záležitost posuzují jako impotenci, přinejmenším funkční, jako např. v jednom rozhodnutí *coram Grazioli* ze dne 16. března 1943: »Je třeba vzít v potaz to, že homosexualita, o níž se v daném případě jedná, může sice být příčina impotence, ovšem může se jednat toliko o impotenci funkční. Řekli jsme, že homosexualita může být příčinou impotence; nikoli nezbytně a nikoli vždy k tomu dochází... Je jistě velice sporné, zda je třeba ji pokládat za vrozenou, nebo získanou, zda se jedná o neřest, nebo spíše o nemoc« (*coram Grazioli*, rozhodnutí ze dne 16. března 1943, R. R. Dec., svazek XXXV, str. 207, č. 4).

Jakkoli tito otcové pokládali homosexualitu neboli »náklonnost muže k mužskému pohlaví, je-li skutečná, za nikoli trvalou a nevyléčitelnou« (*coram Filipiak*, rozhodnutí ze dne 25. března 1955, R. R. Dec., svazek XLVII, str. 247, č. 2), stran této impotence prohlásili, že může být příčinou toho, že manželství není naplněno a tento stav může přetrvávat, nejedná-li se o bisexualitu.

Záležitostí se zabývá rozhodnutí *coram Lamas*: »Zcela se tvrdí, že sodomie, již je postižen žalovaný, jak se uvádí, je neřest organická, jako by organo-genetická neboli biologická teorie homosexuality byla jistá, ačkoli se ve skutečnosti jako pravděpodobnější a rozumné povaze člověka více odpovídající jeví teorie psychogenetická, která se od té první liší především ve věci možného vyléčení této anomálie« (*coram Lamas*, rozhodnutí ze dne 15. března 1956, R. R. Dec., svazek XLVIII, str. 245, č. 11).

To je potvrzováno, i když znalecké posudky prohlašují opak. Výše zmíněné rozhodnutí *coram Filipiak* pokládá posudky ve prospěch tvrzení, že homosexualita může být neřest konstitucionální a nezvratná, za přílišná:

»Když se znalci od žalovaného doslechli, že nikdy nedokonal pohlavní styk se ženou, naopak že byl ve snu vzrušován lascivními představami pohlavního styku s mužem a v jejich důsledku vícekrát stížen polucí, vyvodili z toho, že je žalovaný postižen homosexualitou konstitucionální, výlučnou a nevyléčitelnou. To se však jeví jako přílišné a bez ohledu na tento posudek nedostatečné pro rozhodnutí ve prospěch žalující strany« (*coram Filipiak*, rozhodnutí ze dne 25. března 1955, R. R. Dec., svazek XLVII, str. 247, č. 3).

6. – Nescházela ovšem novější rozhodnutí, která po řádném prozkoumání zaměřila pozornost na formu psychické poruchy; homosexualita zde byla pokládána za »amenci nebo demenci nebo duševní nemoc ve vztahu k manželství« (*coram Sabattani*, rozhodnutí ze dne 20. prosince 1963, R. R. Dec., svazek LV, str. 960, č. 3) nebo za »poruchu úsudku ve vztahu k manželství« (*coram Ewers*, rozhodnutí ze dne 20. ledna 1973, R. R. Dec., svazek LXV, str. 30, č. 3).

Tímto rozlišením se [tato rozhodnutí] vydala na cestu, kterou otevřela již některá rozhodnutí dřívější, jako např. *coram Heard* ze dne 16. října 1942, kde bylo řečeno: »Co se týče manželství, nestanovila církev pro ty, kdo nejsou při zdravém rozumu, žádnou překážku pozitivního práva, nýbrž ponechala tuto záležitost principům práva přirozeného. Především tedy je nemožné vstoupit do manželství pro ty, kdo postrádají užívání rozumu... I když se však u jednajícího předpokládá dostatečné poznání, vyžaduje se k platnému souhlasu také dostatečná svoboda vůle, která nejenže schází tam, kde schází rozum, ale i tam, kde pro poruchu představivosti a nervů jsou rozum nebo vůle vláčeny sem a tam, a nemůže dojít k žádné skutečné volbě. A ně-

kteří autoři doplňují také třetí případ, kdy se při zachování integrity rozumu pro narušení rovnováhy orgánů a koordinace schopností vůle stává neúčinnou a objevuje se tzv. abulie neboli netečnost nebo [naopak] puzení, je-li muž se nelze stavět na odpor« (coram Heard, rozhodnutí ze dne 5. června 1941¹⁰, R. R. Dec., svazek XXXIII, str. 489, č. 2).

V citovaném rozhodnutí *coram Sabbatani*, kde je obsažen určitý výčet názorů zahrnutých v rozhodnutích Roty, se ovšem rozhodně popírá, že by homosexualita byla sama o sobě překážkou nebo příčinou neplatnosti: »Není správné uvádět homosexualitu jako překážku samu o sobě, jelikož a) je takového stupně, že působí naprostý a nepřekonatelný fyzický nebo psychický odpor k druhému pohlaví, a tehdy se jedná o impotenci – to se však stává jen zřídkka – nebo b) je spojena s takovými poruchami mysli nebo narušeními vůle, že se jedná o vnitřně zvrácený způsob rozhodování, a tehdy se pokládá za amenci, demenci nebo duševní nemoc ve vztahu k manželství... nebo c) je homosexuál takového integrálního užívání rozumu, že si je vědom svého abnormálního zaměření a v důsledku toho se rozhoduje pro budoucnost... a tehdy se jedná o vyloučení dobra potomstva. Úmysl pokračovat v homosexuálních vztazích a kontaktech po svatbě si neprotiřečí s dobrem věrnosti.« (*coram Sabbatani*, rozhodnutí ze dne 20. prosince 1963, R. R. Dec., svazek LV, str. 960, č. 3)

7. – Majíc na paměti kánon 1081, § 1 a 2, Kodexu Pio-Benediktovského srovnaný s článkem 48 konstituce *Gaudium et spes*, kde se prohlašuje, že manželský souhlas je lidský úkon, »jímž se manželé navzájem odevzdávají a přijímají«, prohlásila jurisprudence Roty, že homosexualita činí toho, kdo uzavírá

manželství, neschopného přijmout podstatné manželské povinnosti a vybudovat požadovaný mezosobní vztah: »Z tohoto kánonu – je řečeno v jednom rozhodnutí *coram Anné* – ve spojitosti s učením II. vatikánského koncilu lze vyvodit všechny překážky manželství, které činí tento souhlas neplatným, a to buď pro nedostatek podstatných vlastností tohoto souhlasu, nakolik to je prokazatelné, nebo pro absenci toho, co je požadováno ze strany předmětu tohoto souhlasu... Neschopnost přijmout podstatné manželské povinnosti, jaká se vyskytuje v mnoha závažnějších případech homosexuality, jistě nemůže být ve shodě s přirozenou povahou manželského souhlasu, jak bylo ukázáno v rozhodnutí ze dne 2. prosince 1967 *coram Lefebvre*, potvrzeném rozhodnutím ze dne 6. října 1969 *coram Pompedda* i v dřívějším výnosu tohoto Soudce-zpravodaje ze dne 25. února 1969« (*coram Anné*, rozhodnutí ze dne 6. února 1973, R. R. Dec., svazek LXV, str. 64, č. 2).

Tato nauka byla bez výjimky přejata následující jurisprudencí našeho tribunálu a připravila cestu pojetí nového Kodexu (srv. také rozhodnutí *coram Ewens* ze dne 20. ledna 1973, R. R. Dec., svazek LXV, str. 31, č. 3; rozhodnutí *coram Parisella* ze dne 11. května 1978, tamtéž, svazek LXX, str. 289nn, č. 2–13; rozhodnutí *coram Agustoni* ze dne 23. března 1982, tamtéž, svazek LXXIV, str. 127nn, č. 2–7; rozhodnutí *coram Colagiovanni* ze dne 15. března 1983, tamtéž, svazek LXXV, str. 97nn, č. 3–12; rozhodnutí *coram Gianecchini* ze dne 19. července 1983, tamtéž, svazek LXXV, str. 454, č. 2–5; rozhodnutí *coram Stankiewicz* ze dne 24. listopadu 1983, tamtéž, svazek LXXV, str. 679nn, č. 12–16; rozhodnutí *coram Serrano* ze dne 6. května 1987, tamtéž, svazek LXXIX, str. 275nn, č. 13–18; rozhodnu-

tí coram de Lanversin ze dne 3. února 1988, tamtéž, svazek LXXX, str. 69nn, č. 4–8).

8. – Pro rozlišení konstitucionální homosexuality od příležitostné není absolutním a rozhodujícím argumentem četnost a setrvalost nebo naopak vzácnost sexuálních vztahů s osobami téhož pohlaví.

Zjevný projev této konstitucionální anomálie může být vzácný a laikům může připadat pouze jako příležitostná úchylka, protože ve skutečnosti bylo málo příhodných osob a míst pro činnost člověka postiženého homosexualitou. Příležitostné homosexuální styky samy o sobě neukazují na vzácnost nebo občasnost, jako spíše na příznivou okolnost, kdy k nim může dojít, a implicitně mohou odhalit stálý způsob jednání postiženého homosexualitou, když k nim ve skutečnosti dochází, kdykoli se jim nabídne příležitost nebo příznivé okolnosti. Správně podotýká slavný Sartori: »Je ovšem jisté, že ne u všech, u nichž se vyskytuje vrozená tendence k homosexualitě, se tato [tendence] projevuje nutně a za všech životních okolností; ve skutečnosti nejsou výjimkou případy, kdy tato tendence zůstává více či méně v latentním stavu a projeví se pak z ničeho nic nebo postupně, pod vlivem událostí nebo situací a okolností, které projev sexuální deviace usnadní«¹¹ (G. Sartori, *Compendio di sessuologia*, 1972, str. 536).

»Fenomén homosexuality – čteme v jednom rozhodnutí coram Stankiewicz – nelze redukovat jen na homosexuální úkony v genitálně-sexuální oblasti nebo na homosexuální způsob jednání vzešlý z opakovaných styků, jelikož to vše se může díť spolu se zjevnými projevy heterosexuální povahy; tomuto fenoménu je totiž vlastní homosexuální sklon nebo pud, který je zaměřen výlučně k partnerovi téhož pohlaví. Tento pud není nezbyt-

ně nutně spojen s homosexuálním způsobem jednání, jelikož si jej jedinec může být velmi dobře vědom, aniž by je projevil zjevně navenek homosexuálními styky« (rozhodnutí coram Stankiewicz ze dne 24. listopadu 1983, tamtéž, svazek LXXV, str. 675, č. 3).

A správně pokračuje slavný Sartori: »Jestliže jde o typičtější formu homosexuality, při vyjádření pohlavní úchylky v pravém slova smyslu okolnosti pravděpodobně vyžadovaly pro veškeré tyto úkony určitý základ, který můžeme všeobecně nazvat konstitucionální, jsou naopak v jednotlivých případech, jakkoli řídkých, jiné okolnosti, za nichž neurotické elementy vyplývají na povrch.«¹² (G. Sartori, op. cit., str. 537)

Na důkaz svého tvrzení uvádí prof. Sartori klinický případ jednoho muže »více než třicetiletého, vyšší úrovně morálky a inteligence, u kterého se dosud nikdy neprojevovaly psychické nebo sexuální poruchy«¹³, který byl v návalu při cestě vlakem při náhodném dotyku s nějakým jiným mužem zachvácen takovým chtíčem, že u něj došlo nejen k erekci, nýbrž i k ejakulaci. Poté každá cesta za týchž okolností »u něj vyprovokovala tuhý boj, a ne vždy vítězný, s touhou provozovat homosexuální styky«. U tohoto případu soudí autor: »Je jasné, že se nacházíme tváří v tvář jevu vynucenému, homosexuální povahy, v němž příležitostný prvek, který rozpoutal nemoc, byl pravděpodobně prostředkem odhalení psychosexuální úchylky, která existovala již předtím a stále zůstávala v latentním stavu, ale především neurotické tendence subjektu, potvrzené ostatně i následným nárůstem neurotických poruch s dosahem i po tělesné stránce«¹⁴ (G. Sartori, op. cit., str. 537).

Není tedy pravda, že z nepříliš časté homosexuální aktivity v pubertě nebo v době před

manželstvím či na počátku manželství nutně a bezvýhradně vyplývá diagnóza absence pravé homosexuality, jelikož vzácnost homosexuálních epizod nebo pádů nevyvozuje nezbytně vyloučení nebo popření »konstitucionálního základu« sexuální úchytky.

9. – Jako důkaz, jak vyplývá z řečeného, nepostačí u jedné ze stran opakovaný výskyt příležitostných homosexuálních styků před svatbou a během manželského života. Je třeba naopak dokázat jeho strukturální propojení s eroticko-sexuálním pudem neboli vrozenou primární náklonnost vůči těmům pohlaví; ta když je zjevná, činí nemožným požadované darování sebe sama a přijetí druhého k ustanovení celoživotního společenství, »svou přirozenou povahou zaměřeného na dobro manželů a na zplození a výchovu potomstva«, tudíž takový člověk je v důsledku toho neschopen poskytnout předmět souhlasu.

Kodex v případech impotence nebo vady souhlasu z důvodu duševní nemoci přikazuje vyslechnout znalce (kánon 1680).

Je všem jasné, nakolik je nezbytně nutný znalecký posudek v případě homosexuality jedné ze stran, a to tím spíše, že u homosexuality »jakož i u ostatních psychosexuálních anomálií nejsou hranice mezi normálním a abnormálním zřetelné«¹⁵ (Bini-Bazzi, op. cit., str. 287) a také »ne u všech, u nichž se vyskytuje vrozený sklon k homosexualitě, se to projeví nezbytně a za jakýchkoli životních okolností«¹⁶ (G. Sartori, op. cit., str. 536) a konečně »převaha zaměření psychosexuality... je převážně homosexuální nebo heterosexuální... nezávisle na frekvenci pohlavních styků s partnerem téhož nebo opačného pohlaví«¹⁷ (Bini-Bazzi, op. cit., str. 287), na čemž naopak převážně, ne-li výhradně, bývá založeno mínění laické neboli lidové.

Pečlivý soudce se ovšem nespokojí se znaleckými posudky, jakkoli se mezi sebou vzájemně shodují (kánon 1579, § 1) ovšem nepřihlédne k nim jen v závažném případě, např. když se v předmětné materii popírá nebo ignoruje přirozený zákon nebo všeobecné principy křesťanské antropologie, když není posudek dostatečně podložen fakty nebo když vyvozuje závěry širší než premisy.

10. – **In factu.** - Žalující strana obvinila své manželství s Petrem z neplatnosti ze dvou důvodů, totiž pro omyl co do vlastnosti osoby přímo a hlavně vyžadované a pro neschopnost muže přijmout podstatné povinnosti manželství. Jelikož bylo v otázce omylu vyneseno dvojí shodné zamítavé rozhodnutí, je třeba, abychom se věnovali druhému důvodu neplatnosti, k němuž soudy nižších instancí zaujaly rozdílné stanovisko.

Žalobkyně, která na počátku snoubeneckého vztahu měla dvaadvacet let, přišla do mužovy obce toliko před dvěma lety a usadila se tam, tudíž »dá se říci – píše v žalobě – že jsem byla cizinkou v obci, kde se všichni odjakživa znali«¹⁸.

Žalovanou stranu sledovala s počestnými úmysly, avšak »již od počátku – pokračuje – mi cosi u něj nebylo jasné... Naprosto nechtěl mluvit o životě, který vedl, než jsme se poznali. V reakci na moje otázky se naopak zachmuřil a uzavíral se do rozhněvané němoty... Petr – potvrzuje ve své první výpovědi – se mnou o své minulosti nemluvil.« Toto zatvrzelé mlčení muž nečekaně porušil v průběhu svatební cesty, když se bez zvláštního důvodu přiznal, že se oddával homosexuálním vztahům: »Podnikli jsme svatební cestu do Amsterdamu a do Bangkoku – dokládá žalobkyně ve své první výpovědi – a byl to on, kdo naplánoval cestu. Když jsme byli v Am-

sterodamu, procházeli jsme „jistými ulicemi“, a když jsme vcházeli do hotelu, pověděl mi, že měl homosexuální vztahy, ale neřekl mi ani kdy, ani kde k tomu došlo. Já jsem padala do mdlob a více jsme už o tomto problému nemluvili.«

Přesto se však tehdy dozvěděla ještě více: »Vím, že měl vztah s jiným děvčetem, než poznal mě, a to mi vyprávěl on sám. Po svatbě, přesně řečeno při svatební cestě, mi také řekl důvod, proč ho to děvče opustilo, totiž jeho homosexuální vztahy.«

Žalobkyně byla velice zaražena, avšak muži odpustila, pokládajíc tyto abnormální sexuální vztahy za hříchy mládí: »Když jsem to slyšela, byla jsem skutečně v šoku. Myslela jsem si ale, že co se týká minulosti, je minulost, také protože mi říkal, že tyto nenormální vztahy přerušil.«

V horším světle líčí muže žalobkyně ve své druhé výpovědi: »Když už se naše manželství blížilo ke konci, Petr mi pověděl, že před naší svatbou udržoval trvalý homosexuální vztah s nějakým pánem z Bolsana, starším než on. Jméno toho pána mi neřekl, ani nic jiného, podle čeho bych ho mohla identifikovat. Neřekl mi, jestli tento vztah předcházela našemu seznámení, nebo jestli pokračoval i poté. Neřekl mi, jak dlouho tento vztah trval; vzpomínám si ale, že se mnou mluvil o této osobě jako o svém příteli a důvěrníkovi, na kterého se také obracel se svými problémy. Mohu také dodat, že rovněž ve svých přiznáních ke konci našeho manželství mi Petr řekl, že dříve než mě poznal, navštěvoval bar nedaleko našeho manželského bytu, bar Walter, který je známý jako místo setkávání homosexuálů... Také dodávám, že rovněž ve svých přiznáních ke konci našeho manželství mi Petr řekl, že měl homosexuální styky se svým švagrem a

kolegou. Dodávám, že mi Guglielmo řekl, že k tomuto homosexuálnímu styku se švagrem-kolegou došlo v našem domě... On¹⁹ (švagr) mě přišel počkat před obchod, kde jsem pracovala, a prosil mě, abych se o těchto zprávách po vsi nešířila.«

11. – Milostný vztah mladí lidé zahájili před svatbou; žalobkyně soudí, že byl neuspokojivý v intimních věcech vinou muže, dokonce mluví o jisté »psychofyzické neschopnosti«, o jeho prapodivné netečnosti, otupělosti a nedbalosti vůči intimnímu životu: »Před svatbou – pokračuje žalobkyně – jsme měli také intimní vztahy. Tyto vztahy byly takové povahy, že by v jejich důsledku bylo mohlo dojít k početí. Iniciativa vycházela od obou. Připadalo mi však, že někdy tam byla určitá Petrova psychofyzická neschopnost mít styk se vším všudy. Jindy zase byl styk normální... Před tímto naším rozhodnutím (vzít se) jsme měli krizi zaviněnou z jeho strany. Jeli jsme na prázdniny do Tuniska – byli jsme tam v létě roku 1982, rok před naší svatbou – a pobyli jsme tam 15 dní. Krize vycházela z jeho podivného apatického a indiferentního chování, především ve vztahu k intimním stykům. Toto chování se projevovalo už během prvního týdne... V období před svatbou... se na určitá období znovu objevovala jeho určitá neschopnost.«

V další výpovědi žalobkyně upřesňuje, v čem spočívala tato neschopnost: »Jednalo se o potíže s erekcí... K tomu došlo jen při některých příležitostech, snad desetkrát, snad méně... Těmito příznaky jsem se neznepokojovala, protože jsem s tím neměla žádnou zkušenost... Když ho postihla tato potíže, nebylo toho dne možné mít pohlavní styk.«

12. – Po svatbě manželé naplnili své manželství lidským způsobem, avšak »naše manželské vztahy byly částečně normální a částečně

problematické jeho vinou, jelikož nedokázal dosáhnout úplného [pohlavního] styku« pro »problémy s erekcí... Tento Petrův problém se po svatbě projevoval dosti často.«

Po třech letech manželského soužití přestala žena brát antikoncepční pilulky, »protože jsme se dohodli, že chceme mít dítě«.

Záměr však nevedl k žádanému výsledku; muž začal navštěvovat večerní školu s cílem dosáhnout maturity a vracíval se domů nejen na sklonku dne, ale i hluboko v noci: »Vracíval se velmi pozdě. Tehdy začaly naše problémy v intimních vztazích, způsobené jeho únavou. Postupně pak, když se tyto situace opakovaly, jsem začala mít pochybnosti, zda nebyl pryč z jiného důvodu, zvláště když jsem si vzpomněla na to, co mi řekl, a zda znovu nezačal s homosexuálními styky... Když jsem ho zahrnala do úzkých – píše žalobkyně v dopise svému znalci, dr. Entiu C., ze dne 23. prosince 1991 – se mi přiznal, že jeho zájem o mě naprosto vyhasl a že zakoušel nejen vůči mně, ale vůči všem stvořením ženského pohlaví pocit nechuti, ne-li dokonce odporu, a že raději dává přednost masturbaci před styky se mnou.«

Příčinou odloučení bylo obnovení homosexuálních vztahů ze strany muže: »De facto jsme se odloučili v září 1987. Rozhodujícím motivem bylo, že mi Petr v jednom našem rozhovoru řekl, že se setkal s nějakými muži, s nimiž měl intimní homosexuální styk. To se stalo v létě 1987.«

To už dále nemohl skrývat ani muž, který »připustil i před mou matkou, že je homosexuál. Když to mí rodiče slyšeli, byli přesvědčeni, že takováto skutečnost může být vážnou překážkou manželství.«

13. – Žalovaný, který se alespoň zpočátku stavěl žalobkyniným snahám na odpor – při

zjišťování předmětu sporu prohlásil, že »nesouhlasí s touto formulací, protože se pokládá za schopného přijmout podstatné povinnosti manželství« – se v podstatě se žalobkyní shoduje.

Při soudním výslechu se totiž přiznal, že když ve věku třinácti let ležel v nemocnici, byl znásilněn starším mužem, který tam byl s ním: »Svou [první] homosexuální zkušenost – praví – jsem měl ve věku 13 let v nemocnici, když jsem byl operován se slepým střevem. Tento styk byl vynucen mnohem starším pacientem, který spal na stejném pokoji jako já. V té době jsem měl přítelkyni, které jsem vyprávěl, co všechno se mi stalo. Toto přátelství trvalo přinejmenším dva roky a během této doby jsem neměl homosexuální styky.« Ty se však opakovaly, dříve než nastoupil vojenskou službu: »Před vojnu jsem měl příležitostně nějaké homosexuální styky. Nikdy jsem tyto zážitky cíleně nevyhledával, došlo k nim, jen když jsem měl příležitost. Na otázku, zda tyto homosexuální styky pokračovaly také během vojenské služby, musím odpovědět, že v tomto období k ničemu takovému nedošlo.« Objevily se však znovu po vojně, jak sám žalovaný uvádí v jiné výpovědi, a to dosti ustáleně: »Po ukončení vojenské služby jsem měl vztah s jedním pánem, který trval čtyři–pět měsíců.«

Dále potvrzuje výpověď žalobkyně stran svého vztahu směřujícího k manželství s jedním místním děvčetem, který však skončil, když se dotyčná doslechla o jeho homosexualitě: »Po skončení vojenské služby jsem začal pracovat na obecním úřadě... Poznal jsem jednu dívku. Tento vztah trval pouhé tři měsíce. S ní jsem měl normální sexuální styky. Toto děvče mě opustilo, když se dozvědělo, že jsem předtím měl homosexuální styky, což

jsem jí potvrdil. Musím však říci, že v době, kdy jsem měl toto děvče, jsem žádný homosexuální styk neměl. K homosexuálním stykům docházelo sporadicky. Nikdy jsem tyto zážitky nevyhledával, přicházely náhodně... O svých homosexuálních zkušenostech jsem nikdy s nikým nemluvil.«

Během svatební cesty však »jsem v Amsterdamu pověděl Robertě o svých homosexuálních zkušenostech. Když jsem o tom mluvil, bylo mi to velice líto a plakal jsem, a stejně tak i Roberta. Pak jsme měli normální vztah... Roku 1986 jsem měl homosexuální styk při příležitosti oslavy se zaměstnanci obecního úřadu. Pozdě večer jsem byl opilý a také jeden můj kolega a v tomto stavu došlo k homosexuálnímu styku. Ten se ale neopakoval. O této skutečnosti jsem uvědomil Robertu 28. června 1987, přesně řečeno při příležitosti jedné naší diskuse ohledně jejího úmyslu rozvést se.«

14. – Potíž v dokonání pohlavního styku již od doby zasnub, o níž mluví žalobkyně, se žalovaný neodvažuje popřít, i když se ji snaží zlehčit: »Několikrát došlo k potížím pro mou jistou neschopnost v dokonání pohlavního styku. Na otázku, zda tato neschopnost souvisela s nějakým mým homosexuálním stykem, musím odpovědět, že od té doby, co jsem zahájil vztah s Robertou, jsem neměl homosexuální styk, a to nejen až do svatby, nýbrž ani poté, a to až do listopadu 1986.«

V další výpovědi, když byl na to výslovně tázán, prohlásil, že se jednalo o poruchu erekce, která »ve srovnání se začátkem nastávala méně«.

Tato porucha byla přítomná po celou dobu manželství: »Potíž s nedostatkem erekce se znovu vyskytl, jako tomu bylo i před svatbou, ne více a ne méně často.« Ovšem pro-

ti tomu, co uvádí muž, vypovídá žalobkyně: »Není pravda, že když se tato potíž vyskytla, pominula po hodině nebo po dvou. Když tento problém nastal, nebylo ten den možné mít pohlavní styk.«

Žalovaný snadno připouští, že jeho homosexualita způsobila manželskou krizi, ačkoli uvádí ještě jinou příčinu, totiž své pochyby o ženině věrnosti: »Přesně řečeno způsobila krizi v našem manželství vzájemná nedůvěra, totiž že ona byla přesvědčena, že jsem měl stálé homosexuální styky, a já jsem se doslechl o jejím mimomanželském vztahu.«

Nikterak ovšem nepřipouští, že k odloučení došlo ženiným přičiněním, vůlí a určením.

Když bylo odloučení potvrzeno [příslušným] civilním úřadem v Bolsanu, znovu se vrátil k pravidelným homosexuálním stykům a vztahům. »Roku 1989 – přiznává v jiné výpovědi – jsem měl znovu homosexuální styky, a to pravidelně až dodnes. Na otázku soudce, zdali se jednalo o homosexuální styky s osobami, s nimiž jsem měl homosexuální styky před svatbou, odpovídám, že ne. Šlo o zcela nový homosexuální vztah. S touto osobou nežiji, protože tento vztah skončil a já jsem začal s jiným.«

15. – Svědci jak ze strany žalobkyně, tak ze strany žalovaného tyto homosexuální vztahy, byť ne časté, potvrzují a vypovídají tom, že se po kraji šířily zvěsti o jeho [žalobcově] anomálním sklonu. Jednomyslně prohlašují, že homosexualita muže byla příčinou zhroutění manželství.

Jsou i tací, kteří potvrzují, že žalovaný navštěvoval lázně nebo parky, kde se scházeli známí místní homosexuálové, a potvrzují jeho recidivu v homosexuálních stycích po určité době abstinence, jakož i jeho přechod od příležitostných nebo náhodných styků k pravidelným.

Většina svědků se o dané věci dozvěděla v poslední fázi manželství nebo v době odloučení od samotné žalobkyně, což ovšem není důvod k podezření, jelikož tehdy žalobkyně neuvažovala o tom, že by se daný případ řešil u církevního soudu.

Přínosná je výpověď žalobkyniny matky, ačkoli se o mužově homosexualitě dozvěděla od dcery až v době odloučení. Nezávazně a neurčitě se jí svěřila matka žalovaného se svou velkou radostí a úlevou kvůli synovu manželství se žalobkyní; jakkoli byla zmatena, dále se tím nezabývala. To, co jí prozradila dcera, potvrdil později sám žalobce přímým přiznáním: »Po návratu ze svatební cesty mi Roberta nevyprávěla nic o tom, jak se jim vydařila svatební cesta, ani že jí manžel řekl o tom, že měl homosexuální styk. To mi pověděla až v době odloučení. Stalo se, že jednoho večera se Roberta vrátila ke mně, docela rozčilená, zklamaná (zhubla 4 kila), a s pláčem mi řekla, že Petr měl znovu homosexuální styky, a ke všemu ve vlastním domě. Na otázku, zda Roberta řekla, že přistihla manžela in flagranti, odpovídám, že to mi neřekla. Říkala, že jí sám manžel řekl, že měl znovu homosexuální styk. To se mi pak potvrdilo při rozhovoru se samotným Petrem. A musím říci [ještě] jednu skutečnost. Pokaždé když jsme se setkaly s Petrovou matkou, říkala, že je tak šťastná, že její syn našel Robertu a že se s ní oženil. A to mi pokaždé opakovala. To už mi bylo divné. Jednoho dne jsem se jí zeptala, proč je tak spokojená. A ona mi naznačila, že Petr navštěvoval „pánské“ kroužky. Byla jsem velice užaslá a nechtěla jsem v té debatě pokračovat. A ten večer, o němž jsem mluvila, mi Roberta prozradila, že i její manžel jí během svatební cesty řekl, že měl dříve styky s muži... Rozhodující motiv odloučení manželů byl ten

fakt, že manžel znovu navázal homosexuální vztah.«

Tuto událost potvrzuje i matka žalovaného, ačkoli důkaz zeslabuje nebo se pokouší zeslabit, když tvrdí, že v daném případě se jedná o dvojznačnost: »Co jsem ve skutečnosti řekla, bylo to, že jsem byla nesmírně spokojena, že se Petr setkal a oženil s Robertou, protože v předchozím období měl několik přátel, mezi nimiž jsem dosud neviděla děvče.«

Protože však jsme se dozvěděli přímo od žalovaného, že dříve než se setkal se žalobkyní, měl milenecký vztah s nějakým děvčetem a »toto děvče mě opustilo, když se dozvědělo, že jsem předtím měl homosexuální styky, což jsem jí potvrdil«, vyvrací se mylná matčina interpretace, která se jeví jako projev mateřské lásky, jak ve zkratce uvádí ke konci výpovědi: »Nikdy jsem se nic nedoslechla o Petrově homosexualitě. A ani teď tomu nemohu uvěřit.«

Téměř totéž dokládá žalobkynin otec: »Na počátku čtvrtého roku jejich manželství přišla jednoho dne Roberta k nám domů zklamaná a zničená a řekla nám, že Petr už o ní nechce ani slyšet. Roberta nám řekla, že Petr navázal homosexuální vztah. To byl důvod přerušování manželského soužití. Posléze jsme se dozvěděli, že Petr měl tuto neřest už před manželstvím. Právě Petrova matka nám to řekla.«

V kauze odloučení v podstatě potvrzuje danou věc právní zástupce žalobkyně, advokát Michael Vescoli. Žalobkyně se obrátila na právního znalce a prohlásila, že její manželství se žalovaným ztroskotalo, protože muž »se projevil a navíc otevřeně prohlásil jako homosexuál... Pozval jsem si jejího manžela – pokračuje advokát – ten přišel a... nikterak se netajil s tím, co bylo důvodem, proč jeho

žena usilovala o odloučení... Naznačil jsem mu – uvádí v jiné výpovědi – motiv jeho homosexuality, který předložila jeho žena jako důvod k odloučení. Pan Petr dal najevo, že nechce v této rozmluvě zabíhat do podrobností, přičemž danou věc ani nevyvrátil, ani nepotvrdil a přijal ženin návrh na odloučení. Z jeho chování, z toho, že nezapíral, jsem spíše vyvodil, že pan Petr potvrzoval, co jsem mu naznačil, že mi řekla žena.«

»Klientka – dodává svědek – mi řekla, že manžel se jí tváří v tvář realitě přiznal, že měl od prvopočátku homosexuální sklony, to znamená již v době před svatbou, a také že měl vztahy s jinými muži či jiným mužem v Bolsanu, které sice přerušil s ohledem na manželství, ale pak se k tomu znovu vrátil.«

Po jednání se žalobkyní a rozmluvě se žalovaným nabyl právník přesvědčení, že právní základ daného případu je zjevně dostatečný pro žalobu na neplatnost manželství u církevního soudu, což klientce poradil: »Chci dodat, že také já sám jsem v jistém slova smyslu povzbuzoval tuto paní k zahájení kanonického procesu.«

Budiž dostatečně připomenuto, že tento svědek je věrným a váženým katolíkem. Byl totiž zvolen do pastorační rady své farnosti.

»Po odloučení těchto dvou – uzavírá svou druhou výpověď – jsem v Appianu zachytil řeči stran Petrovy homosexuality; byl skutečně všeobecně pokládán za homosexuála.«

Spolupracovník žalovaného na obecním úřadě a svědek na jeho svatbě Bernard prohlašuje: »Nemohu říci nic stran jeho předmanželských vztahů,« ale dosvědčuje, že po odloučení slyšel, že muž je postižen homosexualitou: »Poté co ti dva už byli odloučení, jsem se doslechl, že Petr měl homosexuální vztahy,« ačkoli poctivě dodává: »ale pokládal

jsem to za pouhé drby, protože mi nepřipadalo, že je to dokázané.« Toto svědkovo váhání však pro nás překonává přiznání žalovaného.

16. – K tvrzení žalobkyně dokládá její starší sestra Markéta, které se jako první svěřila žalobkyně s manžellovým přiznáním k homosexualitě: »Byla jsem první člověk, kterému se otevřela... Roberta mi pověděla, že při příležitosti svatební cesty jí Petr řekl, že měl předtím (než ji poznal) homosexuální vztah... Když se pak manželská krize postupně zhoršovala, Roberta... mi řekla, že na její naléhání se jí manžel přiznal, že znovu navázal homosexuální vztah... Ve vesnici se všeobecně vědělo, že Petrův švagr, tj. manžel jeho sestry, je homosexuál. A to bylo už v době, kdy Petr uzavřel manželství s Robertou. V období, kdy oba manželé žili odloučeně, se ve vesnici říkalo, že skutečným důvodem bylo, že Petr znovu propadl své neřesti... Podle mě byl rozhodující motiv selhání manželství v tom, že se jejich manželský život zcela rozložil, což mělo za příčinu to, že Petr znovu propadl neřesti homosexuality.«

Josefína, učitelka, projevuje jakési nepřátelství vůči žalobkyni, jejíž tvrzení stran neplatnosti manželství s Petrem odmítá: »Nedokážu vůbec pochopit, jak může Roberta věřit, že dosáhne zneplatnění manželství pro manželovu neschopnost;« avšak ke konci soudní výpovědi dosvědčuje: »Co se týče Petrových homosexuálních sklónů, on sám mi sdělil, když krize mezi nimi byla na vrcholu, že měl homosexuální zkušenost, předtím než poznal Robertu. A říkal mi, že i v době, kdy už se spolu neshodovali... měl další homosexuální zkušenost.«

Angelika, vyslechnutá u soudu druhé instance, na prvním místě uvádí, jak to ostatně učinila i žalobkyně, že se od přátel dozvědě-

la, že žalovaný navštěvoval lázně, ve kterých se – jak je známo – obvykle scházeli homosexuálové z místa nebo blízkého okolí: »Od společných známých jsem se doslechla, že Petr navštěvoval určité podniky, například bar Walter a bar Birgitte, známé coby místa srazů homosexuálů... Nedokázala bych... říci, jak často Petr tato místa navštěvoval, ani přesně určit, kdy se tak dělo, myslím, že to bylo předtím, než poznal Robertu.«

Po dvouletém manželském soužití připadala žalobkyně svědkyni »později změněná, v tom smyslu, že vypadala smutně a také ustaraně. Častokrát jsem ji také viděla plakat... Až asi šest měsíců před odloučením se Roberta začala vyjadřovat ke svým těžkostem: připouštěla, že je měla už nějaký čas... Až v posledních šesti měsících před odloučením mi Roberta naznačila, že tyto těžkosti souvisejí s Petrovou sexualitou. Ohledně toho mi řekla, že Petr prohlásil, že se k ní necítí přitahován, že mu připadá ošklivá a že na ní vidí mnoho výrazných fyzických nedostatků. Roberta mi neřekla přesně, kdy začalo toto Petrovo chování, zda k němu docházelo již před svatbou, nebo zda se projevilo až po ní. Mohu říci tolik, že když mi Roberta vyprávěla o těchto věcech, připadala mi těžce zkoušená, proto si myslím, že k tomu docházelo už jistý čas. Když se blížilo odloučení, Roberta se mi přiznala, že se Petr choval jako homosexuál. Řekla mi, že se to dozvěděla z osudného Petrova přiznání na svatební cestě... Řekla mi, že jí to manžel neodhalil dříve ze strachu, že by ji mohl ztratit... Slyšela jsem také řeči o Petrově homosexualitě,« kterážto neřest byla podle ní příčinou zhroucení manželství.

Žalobkynina teta Marie se o homosexualitě [žalovaného] muže dozvěděla od sestry těsně před odloučením manželů: »Když mi má sest-

ra řekla, že se ti dva rozhodli žít v odloučení, usoudila jsem, že důvodem byla Petrova homosexualita.«

Přímého přiznání se jí od žalobkyně dostalo, když ji přijala do domu, »aby přišla do jiného prostředí«, když se již šířily pověsti o mužově nenormálním životě: »Zůstala se mnou a s mým manželem asi 15 dní, přičemž první dva z nich nedělala nic jiného, než že jen plakala, a nechtěla mluvit ani s námi. Když se uklidnila, řekla mi Roberta – ne bez nátlaku z mé strany – že se jí Petr druhou noc po svatbě přiznal, že měl v minulosti homosexuální styky... V době bezprostředně před odloučením se dozvěděla, myslím, že přímo z Petrova přiznání, že opět propadl své neřesti. Věřím, že šlo o něco trvalého, ne příležitostného, protože Roberta mi řekla, že už před tímto přiznáním jí začal Petr dávat najevo, že se mu fyzicky zprotivila, a začal na ní nacházet tisíce nedostatků po tělesné stránce... Odloučení nastalo následkem Petrova přiznání Robertě, že znovu začal se svou homosexualitou.«

17. – Stran konce manželského života uvádí učitel Konrád, že »více méně veřejně se šířila zpráva o Petrově homosexualitě«. V téže době se dozvěděl, »že Petr navštěvoval místa oblíbená mezi homosexuály, např. některé parky v Bolsanu... Mimoto jsem byl obeznámen s tím, že než poznal Robertu, byl Petr zasnouben s jiným děvčetem a že toto zasnoubení bylo zrušeno právě kvůli Petrově homosexualitě... Několik měsíců před odloučením mi přišla Roberta říci, že se dozvěděla, že její manžel je homosexuál... Omezila se na to, že mi řekla, že se o Petrově homosexualitě přesvědčila s jistotou; nezabíhala do podrobností.« Od přítel se ale dozvěděl, že manžel krom parků navštěvoval také »jeden bar v Appianu, známý jako místo setkávání homosexuálů«.

Žalobkynina kolegyně Herta, ačkoli prohlašuje: »Nevím nic o jeho předmanželském vztahu,« dozvěděla se nemálo ohledně mužova nenormálního pohlavního života: »Když už manželská krize vrcholila, vyprávěla mi Roberta, že její manžel jí během svatební cesty řekl, že měl v minulosti homosexuální vztah... Asi šest měsíců před jejich konečným odloučením mi Roberta řekla, že její manžel znovu propadl homosexualitě. Našla ho dokonce v posteli se švagrem, když se jednoho dne musela vrátit neočekávaně domů pro nevolnost. Při stejné příležitosti mi řekla, že už měla podezření, že manžel znovu navázal homosexuální vztahy; přesně řečeno byla tato podezření založena na tom, že od jisté doby se manžel k ženě nepřibližoval a choval se podivně... Rozhodující důvod pro selhání manželství byl v tom, že manžel znovu propadl homosexualitě... Odloučila se od manžela také ze strachu, aby se nenakazila nemocí AIDS. Mimo to mi Roberta říkala, že jí manžel řekl, že jí (ne)může slíbit, že se zdrží homosexuálních styků.« Totéž uvádí Herta, sousedka žalovaného.

Obchodník Gunter²⁰, u něhož žalobkyně pracovala jako prodavačka »celou dobu, již před svatbou i po odloučení« o pověsti žalovaného coby homosexuála říká: »Někteří z vesnice říkali, že Petr je homosexuál.« Stejně tak se od žalobkyně dozvěděl, že žalovaný »snad už o svatební noci se jí přiznal, že v minulosti měl homosexuální styky«, a o pomanželském vztahu žalovaného [hovoří] »jako o jisté věci, ne o podezření« – on totiž »podle toho, co se říkalo mezi známými, už svou homosexualitu neskrýval a dokonce navštěvoval podniky oblíbené tímto druhem lidí.

Anna, svědkova manželka, přiznává, že se jí žalobkyně svěřila, »že manžel je homosexu-

ál a že se jí k tomu přiznal na samotné svatební cestě... Nemohu říci, zda měl Petr během manželství homosexuální styky; s jistotou je měl, když mi o tom Roberta řekla.«

Nadto uvádí důležitou událost: »Jednoho dne přišel nějaký pán do obchodu a chtěl mluvit s Robertou a čekal na ni přede dveřmi, dokud neobsloužila zákazníky. Vzpomínám si, že čekal dost dlouhou dobu, hodinu, ne-li dvě. Roberta pak s mým svolením šla za ním, a když se vrátila do obchodu, vysvětlila mi, že to byl její švagr, který byl Petrovým „přítelem“. Přišel proto, aby Robertu požádal, ať se o té věci nešíří, aby nezničila manželství... To se stalo krátce před odloučením... Nakolik jsem pochopila z rozhovorů s Robertou, v době odloučení se zcela jasně orientoval tímto směrem.«

Výše uvedený homosexuální vztah potvrzuje, ačkoli se to v jiných souvislostech pokouší zlehčit, onen švagr jménem Helmut, který připouští: »Dodávám, že je pravda, co Petr tvrdí o našem homosexuálním styku, ke kterému došlo v listopadu 1986.«

Zvěsti o mužově homosexualitě se po odloučení a po zahájení kanonického procesu donesly ke knězi, který toto manželství oddával, R. D. Jindřichovi: »Slyšel jsem o předpokládané Petrově homosexualitě pouze před rokem. Slyšel jsem o tom od některých farníků.«

18. – V daném případě jsou k dispozici tři znalecké posudky, z toho dva poskytnuté ex offo, jeden vyžádaný žalobkyní po vynesení nepříznivého rozsudku prvního stupně.

K soudu první instance sepsal posudek urolog dr. Adolf P., který o žalovaném říká, že je »bisexuální povahy« a že jeho »osobnost je po psychosexuální stránce v určitém ohledu odchýlná od normálu«; následně má za to, že

»tento pan Petr je psychicky se všemi důsledky schopen přijmout manželské závazky. Homosexuální tendence p. Petra nelze pokládat za převažující ani za nezvratnou.«

Posudek dr. P., který byl základem pro zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně, je ovšem zatížen závažnými nedostatky. Je velice krátký: má celkem toliko deset řádků; téměř celý byl výše uveden.

Byl vypracován urologem, nikoli psychiatrem nebo neurologem.

V úvodu svého znaleckého posudku prohlašuje dr. P., že jej vypracoval »po velmi pečlivém a podrobném prozkoumání procesních dokumentů, které mi byly zaslány, a po ujasňujícím rozhovoru s dotyčným žalovaným«, nejsou však uvedeny žádné odkazy na dokumenty nebo souhrnný komentář lékařského vyšetření pro potvrzení výše uvedených závěrů. Ostatní zúčastnění znalci proti němu vznášejí závažné námítky²¹ a pokládají jej za nepoužitelný. Na položené otázky odpověděl »apodikticky, a proto způsobem zcela nepřijatelným pro soudní medicínu«, poznamenává prof. C., a [dodává, že] »opomenul přísnou povinnost znalce popsat psychosexuální osobnost posuzovaného«.

Vážné námítky vznáší také prof. Caesar C., znalec ex offio soudu druhé instance: »Dr. P. nepředkládá žádný důkaz pro potvrzení vlastních tvrzení, která jsou v důsledku zcela nepodloženými výroky.«

19. – Jak jsme řekli, byl jako znalec k soudu druhého stupně přizván prof. Caesar C. K vypracování posudku přistoupil po opakovaném lékařském vyšetření žalovaného a po vykonání »zkušebního testu (tj. Rorschachova testu)... jelikož pouhá znalecká rozmluva nebyla dostatečná pro to, aby bylo lze s jistotou odpovědět na předložené otázky«.

Zaznamenáníhodné je na prvním místě přiznání žalovaného znalci k vlastní homosexuální zkušenosti, která se jeví jako významnější a obsáhlejší, než jak sám žalovaný prohlásil před soudcem, jak jsme uvedli výše.

Po první epizodě, »ke které došlo přibližně ve věku 13 let, když byl v nemocnici«, si totiž vzpomíná »a popisuje další homosexuální epizody, které již nebyly aktem násilí, nýbrž svobodně vyhledávané dotyčným... Byly to styky v podstatě příležitostné, vyhledávané Petrem „mezi staršími muži“ než on, „starými gayi“, se kterými jsme pracovali na pile²²«.

Znalec doplňuje: »Vyšetřovaný tyto epizody banalizuje a nespolupracuje účinně při jejich šetření. Byly to „momentální záležitosti“, příležitostné, nehledané.«

Manželské soužití je v aktech nazýváno »normální«, ačkoli při podrobnějším prozkoumání je zřejmé, že žalobkyně v žalobě napsala: »Petr o mě projevoval zájem jen zřídkakdy, říkal, že fyzický styk se mnou ho obtěžuje, vylouval se, říkal, že styk byl vždy stejný«.

Znalec má za to, že »se nejedná o homosexuála strukturálního, tedy o subjekt, jehož předmětem sexuálního zájmu je muž, jako spíše o osobu, která nemá specifický předmět touhy... Sexualita se nachází ve stavu značně nezralém, jako by šlo o čisté úsilí o utvrzení, proto není rozdíl mezi mužem a ženou příliš důležitý. V období manželství byla porucha vážná, jakož i v současnosti. Jediný rozdíl mezi minulostí a přítomností je ten, že nyní je zřetelnější.«

Znalec pokládá za jisté:

- a) »psychosexuální chování pana Petra není normální; podle pisatele spadá do oblasti poruch, o nichž viz DSM III č. 302.89«;
- b) »nemáme před sebou případ „trvalé

poruchy osobnosti homosexuálního typu“, avšak žalovaný je postižen „atypickou poruchou osobnosti“ podle mezinárodní klasifikace DSM III... neklasifikovanou poruchou soudnosti, tj. rozštěpem pohlavní identifikace a chování se sklony homosexuálního typu... částečným sklonem k depresím;

c) na základě těchto zjištění uzavírá tvrzením »pan Petr je stížen anomálií, která mu brání v uskutečnění normálních úkolů manželského života«.

To vše ilustruje a vysvětluje v soudním znaleckém posudku: »Petr nebyl ve stavu schopném realizovat kompletní společenství se ženou v tom smyslu, že se přidružoval k jiné osobě pohnut pouze potřebou najít zajištění, což ho vedlo do pasivní a závislé pozice. Tudíž z citového hlediska... nedokázal pojmout sám sebe jako autonomní postavu, schopnou [vyjádřit] vlastní identitu, plány, rozhodnutí, nýbrž jako osobu v citové oblasti závislou. Proto nemohl realizovat skutečné společenství, které předpokládá jistou identitu zainteresovaných osob. Petr žil s narušenou psychickou rovnováhou... Jeho citová rovnováha fungovala do té míry, že jeho osobnost byla nedostatečně pevně a trvale ustálena.« To znamená: »Pro Petra nebylo nemožné mít heterosexuální styky... ale... bylo nemožné vytvořit meziosobní vztah, protože se k ženě choval pouze pasivně a tak, aby získal zajištění, aniž by byl připraven a schopen dát něco ze své strany... Roberta nebyla příčinou Petrovy psychologické poruchy, nýbrž nanejvýš příležitostí pro její projevení se.«

20 – Znalecký posudek, který vypracoval na žádost žalobkyně dr. Entius²³ C., podporuje její tvrzení, jak se dalo očekávat, a o žalobci říká, že je »zástupcem²⁴ trvalé úchytky osobnosti homosexuálního typu« a anomálie,

jíž je postižen, ho činí neschopným přijmout závazek věrnosti: »taková úchytky je pro svůj kompulzivní determinismus neslučitelná se schopností přijmout závazek nerozlučné věrnosti«.

Dokumenty podle dr. C. »dokládají... jednoznačně klinický případ homosexuality spolu s kompulzivním charakterem, preferujícím osoby téhož pohlaví«.

Tudíž »homosexuální projevy, jak o nich mluvil Petr, se prokázaly jako „příležitostné“ ve smyslu „ve spojitosti se zvláštními situacemi“, což znamená nikoli sporadičnost takových projevů (a v důsledku jejich nedostatečný symptomatologický význam), nýbrž spíše jejich stálý výskyt pokaždé, když se naskytla příležitost«.

Nepokládáme však za nutné rozvádět obšírněji do podrobností jednotlivá stanoviska znaleckého posudku dr. C., jelikož je ve většině potvrzuje znalec ex offio prof. C., a to zvláště co se týče závěru: »Psychosexuální chování pana Petra není normální. Podle pisatele spadá do oblasti poruch, o nichž viz DSM III č. 302.89,« a »souhlasí, až na odlišné diagnostické formulace, že pan Petr je stížen anomálií, která mu brání v uskutečnění normálních úkolů manželského života«.

21. – Na první pohled se jeví, že obtíže působí příležitostné předmanželské homosexuální aktivity muže, které nikoli nezbytně poukazují na jeho strukturální poruchu, ovšem znalci prohlašují, že nečetnost se nerovná nepřítomnosti nebo mírnosti poruchy, nýbrž že spíše potvrzují »poruchu v identifikaci a v sexuálním chování s homosexuálními rysy«.

Také spontánní, dobrovolné a žádným vnějším podnětem nevyvolané přiznání, které žalovaný učinil vůči žalobkyni během svatební cesty, zpochybňuje celkovou způsobilost a

náklonnost žalovaného k druhému pohlaví.

Nepochybně mu neuniklo, že toto odhalení manželku vážným způsobem vyvede z míry a ohrozí zcela nedávno uzavřené manželství, jestliže na jeho samotném počátku způsobí takové znevážení jeho hodnoty.

Aby však nebylo pokládáno za snadné získat takové přiznání od toho, kdo byl zjevně přistižen jako homosexuál, nebo od toho, koho veřejné řeči prohlašovaly za postižené touto úchylnou, je třeba říci, že věrohodnějším činí fakt znalcovy vysvětlení. tj. že tento nezvyklý fakt odhaluje, že žalovaný byl v době uzavírání manželství »v nestálé psychické rovnováze« a »porucha byla stejně závažná jako v současnosti. Jediný rozdíl mezi minulostí

a přítomností je ten, že nyní je zřetelnější.«

Tato závažná, abychom neřekli dokonce neslýchaná událost se alespoň implicitně jeví, že ukazuje intimní novomanželovu vědomou náklonnost k vlastnímu pohlaví jakožto impuls, jemuž nemohl odolat, a dává poznat, alespoň podle úsudku lékaře, že jeho úchylna je nezvratná.

22. – Po zvážení všech náležitostí po právní i faktické stránce my, níže podepsaní soudcové, rozhodujeme: *Potvrzuje se, neboli v daném případě se jedná o neplatné manželství pro neschopnost přijmout podstatné manželské povinnosti ze strany žalovaného, přičemž se muži zakazuje uzavřít nové manželství.*

V Římě, v sídle tribunálu Římské roty, dne 19. prosince 1994

Rafael Funghini, soudce-zpravodaj

Kenneth E. Boccafola

Daniel Faltin

Rozhodnutí nabylo právní moci.

Z latiny přeložil Mgr. Zdeněk Drštka

Originální text:

In: Rotae Romanae Tribunal. Decisiones seu sententiae, volumen LXXXVI, s. 764–783.

Poznámky

¹ Tak originál (Tribunal Regionale Trivenetum); domnívám se, že jde o záměnu Triventa s Tridentem (it. Trento, lat. Tridentum), jelikož Bolsano leží v regionu Trento-Alto Adige, který sousedí s Lombardií; Trivento se nachází ve střední Itálii a jeví se jako nesmyslné podávat žalobu ze severní Itálie k tribunálu v Itálii střední a pak se odvolávat zpět na sever.

² Viz výše.

³ Tento odstavec přeložen z italštiny

⁴ Tato citace přeložena z italštiny

⁵ Tato citace přeložena z italštiny

⁶ Tato citace přeložena z italštiny

⁷ Tato citace přeložena z italštiny

⁸ Sodomie = homosexuální pohlavní styk, homosexualita

⁹ Bestialita = pohlavní styk se zvířetem, zoofilie

¹⁰ Tak citace; v textu výše je však uvedeno datum 16. října 1942. Svazek XXXIII R. R. Dec. odpovídá roku 1941.

¹¹ Tato citace přeložena z italštiny

¹² Tato citace přeložena z italštiny

¹³ Tato citace přeložena z italštiny

¹⁴ Tato citace přeložena z italštiny

¹⁵ Tato citace přeložena z italštiny

¹⁶ Tato citace přeložena z italštiny

¹⁷ Tato citace přeložena z italštiny

¹⁸ Tato a následující citace výpovědí přeloženy z italštiny

¹⁹ Výchozí text má „questi“, opravuji na „questo“ podle logiky věci i podle kongruence se slovesem v singuláru.

²⁰ Jméno lze také interpretovat jako „Vintíř“

²¹ Opravuji „rephensione“ na „reprehensione“; podle všeho překlep

²² Ne příliš srozumitelná pasáž „con i quali facevamo seghe nel bosco“

²³ Pravděpodobně Enzo

²⁴ Doslova „mluvčím“ (it. portavoce)